

A Breach in the System: The 'Polonia Firms' 1976-1994. Wyłom w systemie. "Firmy polonijne" 1976-1994.

Streszczenie

Szerszy kontekst badawczy / ramy teoretyczne

Badając tak zwane "firmy polonijne", stanowiące w bloku radzieckim unikalny przypadek ponadnarodowej, niepaństwowej działalności gospodarczej, nasz projekt łączy aktualne debaty na temat późnego socjalizmu z dopiero się kształtującą historiografią okresu postsocjalistycznego. Skupienie się na podjętej przez polskie władze decyzji o wykorzystaniu zasobów finansowych i możliwości biznesowych polskiej diaspory oraz umożliwieniu firmom zagranicznym działania w charakterze quasi-niezależnych podmiotów w gospodarce narodowej dodaje istotny element do debaty na temat "długiej transformacji" w Polsce. Podobne znaczenie ma badanie obserwowanych w schyłkowym PRL zjawisk rozwoju prywatnej przedsiębiorczości, mobilności społeczno-ekonomicznej i powstawania społeczeństwa rynkowego.

Hipotezy/pytania badawcze /cele

Pięć projektów cząstkowych wykorzystuje instrumentarium historii społecznej, gospodarczej i kulturowej do dyskusji na temat społecznych i ekonomicznych skutków funkcjonowania "firm polonijnych" na tle przyspieszających u schyłku realnego socjalizmu procesów globalizacji socjalistycznej, transformacji gospodarczej i dokonujących się wówczas przemian stratyfikacji społecznej. Powiązanie szerokiego wachlarza zagadnień, począwszy od tworzenia kapitału ludzkiego i innowacji w zarządzaniu, a skończywszy na przełomie konsumpcyjnym i zmieniających się normach społecznych, ma na celu zakwestionowanie tradycyjnego, „odgórnego” podejścia do socjalistycznej reformy gospodarczej i rzucenie nowego światła na podmioty działające w szarej strefie pomiędzy gospodarką oficjalną i nieoficjalną.

Metody

Nasze przedsięwzięcie czerpie inspirację z ekonomicznych podejść historycznych, które preferują obserwowanie przemian społecznych i gospodarczych w perspektywie długiego trwania, a nie tradycyjną narrację bazującą na politycznych napięciach i przełomach. Będzie to projekt przede wszystkim z zakresu historii społecznej, wykorzystujący zarówno tradycyjne źródła (archiwalne, prasowe czy filmowe audiowizualne), jak i tzw. historię mówioną (*oral history*). Podejmując wciąż niedostatecznie opracowany problem transgranicznej, prywatnej przedsiębiorczości w socjalizmie, chcemy wyjść poza dotychczas preferowane granice podziału Wschód-Zachód i dychotomię państwo-społeczeństwo. Planujemy skupić się na „sprawczości”: roli, jaką odegrali różni, działający oddolnie aktorzy społeczni w przemianach i ostatecznym upadku systemu realnego socjalizmu.

Oryginalność/innowacyjność

Badanie zagadnienia "firm polonijnych" skupia się na transnarodowym obiegu kapitału i wczesnych procesach globalizacji w późnosocjalistycznej Polsce, stanowiąc tym samym kontrpunkt dla narracji o międzynarodowej izolacji Warszawy i politycznym antagonizmie między Polakami mieszkającymi w kraju i za granicą. Debatując nad innowacyjną rolą prywatnych przedsiębiorców w długiej transformacji Polski od lat 70. ubiegłego wieku, staramy się podkreślić wpływ zachodnich aktorów i oddolnej dynamiki reform na wczesne procesy rynkowe, zasypując w ten sposób przepaść między historiografią i tzw. tranzytologią.

Wykonawcy projektu

Historycy Lars Fredrik Stöcker (Wiedeń), Jerzy Kochanowski i Mariusz Jastrząb (Warszawa), którzy stanowią trzon grupy badawczej, mogą się pochwalić dużym doświadczeniem w dziedzinie badań nad zimną wojną, ekonomią socjalistyczną i historią powojennej Polski. Dołączą do nich wybrani na drodze konkursu postdoc i doktorant, uczestniczący w wypracowaniu wieloaspektowego, innowacyjnego podejścia do złożonych realiów późnosocjalistycznej polskiej gospodarki, do procesów globalizacji, komercjalizacji i stratyfikacji społecznej.